

BAB 9

WARISAN KERAJAAN KEDAH, KELANTAN, NEGERI SEMBILAN DAN PERLIS

Sinopsis

Aspek warisan kerajaan Kedah, Kelantan dan Perlis mencakupi sistem pemerintahan beraja, adat istiadat, perundangan, persuratan dan kesenian. Aspek warisan Negeri Sembilan pula meliputi keunikan adat dan pemerintahannya. Warisan kegemilangan kerajaan Kedah, Kelantan, Negeri Sembilan dan Perlis ini kekal hingga kini.

Apakah yang akan anda pelajari?

1. Menjelaskan warisan kerajaan Kedah, Kelantan dan Perlis hingga kini.
2. Menghuraikan keunikan adat dan pemerintahan Negeri Sembilan.

Istana Jahar, Kelantan.
(Sumber: Koleksi DBP, 2017)

Replika Istana Raja Melewar, Negeri Sembilan.
(Sumber: Koleksi DBP, 2017)

Apakah elemen kewarganegaraan dan nilai sivik yang anda dapati?

1. Menghuraikan kepentingan menghargai warisan negeri Melayu.
2. Merumuskan iktibar yang diperoleh daripada kelangsungan negeri Melayu.

Kemahiran Pemikiran Sejarah yang anda dapati:

1. Memahami kronologi warisan kerajaan Kedah, Kelantan dan Perlis yang masih kekal hingga hari ini.
2. Meneroka bukti warisan kerajaan Kedah, Kelantan dan Perlis yang masih kekal hingga hari ini.
3. Membuat interpretasi keunikan adat dan pemerintahan Negeri Sembilan.
4. Membuat imaginasi keunikan kesenian warisan kerajaan Kedah, Kelantan dan Perlis serta adat dan pemerintahan Negeri Sembilan.
5. Membuat rasionalisasi kepentingan menghargai warisan kerajaan Kedah, Kelantan dan Perlis serta keunikan adat dan pemerintahan Negeri Sembilan.

Pengenalan

Kelangsungan kewujudan kerajaan Kedah, Kelantan dan Perlis hingga kini turut diiringi dengan kegemilangannya mengharungi pelbagai cabaran sejak pengasasan lagi. Kemegahan dan kegemilangan kerajaan ini dapat dilihat menerusi warisan dalam aspek sistem pemerintahan beraja, adat istiadat, perundangan, persuratan dan kesenian.

Sistem Pemerintahan Beraja

Pengenalan institusi beraja oleh setiap kerajaan sejak pengasasan merupakan warisan yang kekal hingga hari ini. Warisan ini telah diperkembangkan menerusi pewujudan institusi raja berperlembagaan apabila negara mencapai kemerdekaan.

1. Penggunaan Gelaran Pemerintah

- Kerajaan Kedah dan Kelantan menggunakan gelaran Sultan.
- Kerajaan Perlis menggunakan gelaran Raja.

2. Cara Pelantikan Pengganti Pemerintah

- Pelantikan putera Sultan atau Raja sebagai pengganti.
- Daripada jurai keturunan pemerintah pengasas.

Bagaimanakah kita dapat mempertahankan warisan institusi beraja?

Salasilah Raja-Raja Perlis

DYMM Raja Perlis Pertama,
Tuanku Syed Hussin Jamalullail (1843–1873)

DYMM Raja Perlis Kedua,
Tuanku Syed Ahmad Jamalullail (1873–1897)

DYMM Raja Perlis Ketiga,
Tuanku Syed Safi Jamalullail
(1897–1904)

DYMM Raja Perlis Keempat,
Tuanku Syed Alwi Jamalullail
(1904–1943)

DYMM Raja Perlis Kelima,
Tuanku Syed Hamzah
Jamalullail
(1943–1945)

DYMM Raja Perlis Keenam,
Tuanku Syed Putra Jamalullail
(1945–2000)

DYMM Raja Perlis Ketujuh,
Tuanku Syed Sirajuddin Jamalullail
(2000–kini)

Sistem pemerintahan beraja dalam sesebuah negeri sejak diasaskan kekal diwarisi hingga hari ini. Pentadbiran wilayah kekal dengan pengubahsuaian mengikut keperluan sistem pemerintahan pada masa ini.

Sultan atau Raja merupakan hierarki tertinggi dalam pemerintahan beraja. Warisan ini dikekalkan dengan kedudukan Sultan atau Raja sebagai ketua bagi negeri serta memiliki keistimewaannya. Sultan atau Raja juga bertanggungjawab sebagai ketua agama Islam dan merupakan lambang perpaduan rakyat.

Pembesar dilantik sebagai wakil pentadbir bagi pihak kerajaan dan bertanggungjawab terhadap jajahan atau daerah. Warisan pentadbiran secara unit daerah ini masih wujud hingga kini.

Penghulu merupakan penguasa pada peringkat mukim. Penghulu berperanan sebagai orang perantaraan antara rakyat dengan pemerintah. Warisan pentadbiran peringkat mukim ini masih kekal hingga hari ini dengan kewujudan ketua kampung yang bertanggungjawab untuk mentadbir unit yang lebih kecil.

Warisan
Kesultanan
Melayu

Cerna Minda

Bagaimanakah penghulu dapat membantu pentadbiran setiap negeri?

Aktiviti "Peta Pemikiran" (Thinking Map)

1. Secara berkumpulan, kumpulkan maklumat berkaitan keistimewaan Sultan atau Raja.
2. Bentangkan dalam bentuk peta pemikiran yang sesuai.

Adat Istiadat

Keserumpunan budaya kerajaan Kedah, Kelantan dan Perlis mewujudkan persamaan warisan adat istiadat diraja yang meliputi aspek keputeraan, perkahwinan, pertabalan, penganugerahan darjah kebesaran dan pemakaman pemerintah. Alat-alat kebesaran diraja turut diwarisi dan digunakan dalam setiap istiadat rasmi.

Sistem pemerintahan raja yang berdaulat terpancar menerusi warisan istiadat pertabalan diraja. Pertabalan pemerintah bertujuan memaklumi rakyat dan bagi mengabsahkan kedaulatan raja.

1

Majlis Pemasyhuran

Majlis pemasyhuran pengganti Sultan atau Raja disempurnakan sebelum jenazah pemerintah dimakamkan.

Istiadat pertabalan Raja Perlis.
(Sumber: Muzium Kota Kayang, Kangar)

Buku atur cara majlis pemasyhuran Sultan Abdul Halim Mu'azzam Shah. (Ahmad Sarji Abdul Hamid (ed.), *The Rulers of Malaysia*, Singapura: Editions Didier Millet, 2011, hlm. 30)

2

Istiadat Pertabalan

- Istiadat dimulai dengan mempersembahkan naskhah al-Quran dan alat kebesaran diraja.
- Sultan atau Raja yang dimasyhurkan membaca watakah pertabalan dan kemudian mengucap keris kuasa.
- Menteri Besar mengetuai seruan "Daulat Tuanku".

Pertabalan
Sultan Kedah
pada tahun
1959

3

Penganugerahan Bintang dan Darjah Kebesaran

Penganugerahan darjah kebesaran oleh Sultan atau Raja juga merupakan warisan yang kekal hingga hari ini. Penganugerahan ini merupakan lambang hubungan antara pemerintah dengan rakyat. Lazimnya, penganugerahan ini disempurnakan bersempena dengan hari sambutan keputeraan pemerintah. Darjah Kebesaran dianugerahkan sebagai pengiktirafan kepada Sultan atau Raja, kerabat diraja dan rakyat yang berjasa.

Istiadat Penganugerahan Darjah Kebesaran Kelantan oleh Sultan Muhammad V.

Pingat Darjah Kebesaran

Darjah Kerabat Yang
Amat Di-Hormati (D.K.)
Kelantan

Darjah Dato' Paduka Seri
Setia Sultan Abdul Halim
Mu'azzam Shah (D.H.M.S.)

Darjah Setia Mahkota
Perlis (S.M.P.)

Darjah
Kebesaran
Kelantan

Aktiviti "Kumpulan Pelangi" (Rainbow Groups)

1. Murid dibahagikan kepada tiga kumpulan utama.
2. Berdasarkan pelbagai sumber, setiap kumpulan akan mencari maklumat berkaitan adat istiadat bagi kerajaan Kedah, Kelantan dan Perlis.

Kumpulan 1:

Adat istiadat keputeraan diraja.

Kumpulan 2:

Adat istiadat perkahwinan diraja.

Kumpulan 3:

Adat istiadat pemakaman pemerintah.

3. Selepas berbincang, bina kumpulan baharu yang terdiri daripada ahli daripada tiga kumpulan asal.
4. Ahli kumpulan akan menyatakan hasil perbincangan daripada kumpulan asal masing-masing kepada ahli kumpulan baharu secara bergilir-gilir.

Aktiviti "Lukis Ikut Kreativiti" (Stretch to Sketch)

1. Secara berkumpulan, hasilkan lakaran kreatif berdasarkan ciri binaan kedua-dua istana di atas.
2. Bentangkan keistimewaan lakaran tersebut.

Perundangan

Kerajaan Kedah, Kelantan dan Perlis memantapkan sistem pentadbiran dengan melaksanakan undang-undang yang kemas dan teratur. Sistem perundangan ini bertujuan untuk menjamin keadilan rakyat, melancarkan pentadbiran kerajaan dan memakmurkan negeri. Sistem perundangan ini diwarisi hingga kini dengan beberapa pengubahsuaian dan penambahbaikan.

Penggantian Pemerintah

- Sultan atau Raja hendaklah lelaki, berketurunan raja, berbangsa Melayu dan beragama Islam.

Istiadat pemasyhuran Raja Muda Kedah.
(Sumber: Koleksi DBP, 2016)

Undang-Undang Perlembagaan Tubuh Kerajaan Kelantan.
(Sumber: Koleksi DBP, 2016)

Peranan Sultan atau Raja

- Kedudukan Sultan atau Raja sebagai Ketua Negeri.
- Ketua Agama Islam.

Tanggungjawab
Raja dalam
Menjaga Agama

Badan Penasihat Sultan atau Raja

- Kuasa Majlis Mesyuarat Kerajaan Negeri diketuai oleh Menteri Besar sebagai Yang Dipertua yang membantu Sultan atau Raja dalam mentadbir negeri dan rakyat.

Undang-Undang Tubuh Kerajaan Kedah Darulaman

Undang-Undang Tubuh Kerajaan Perlis

Undang-Undang Perlembagaan Tubuh Kerajaan Kelantan

Jemaah Menteri semasa pemerintahan Sultan Muhammad II (1836-1886) di Kelantan.
(Sumber: Ruslan Zainuddin, *Sejarah Malaysia*, Shah Alam: Fajar Bakti Sdn. Bhd., 2003, hlm. 27)

Tanggungjawab Sultan atau Raja

- Larangan kepada Sultan atau Raja, Menteri dan Jemaah Menteri menyerahkan negeri atau kuasa kepada kerajaan lain.
- Sultan atau Raja berhak memilih Menteri Besar.

Hak Rakyat dalam Pentadbiran

- Warganegara berumur 21 tahun atau lebih yang tinggal di dalam negeri layak menjadi Ahli Dewan Undangan Negeri mengikut Perlembagaan Persekutuan.

Glosari

Maksiat: perbuatan berdosa yang melanggar ajaran agama Islam.

Cerna Minda

Apakah tujuan penggubalan sesuatu undang-undang?

Pemantapan Undang-Undang Islam

- Kerajaan Kedah memperkenalkan enakmen zakat yang diuruskan menerusi penubuhan sebuah jawatankuasa pada tahun 1955.
- Kerajaan Kelantan memperkenalkan enakmen dan pekeliling berkaitan undang-undang jenayah Islam dan busana cara Islam dalam kehidupan rakyatnya.
- *Hukum Maksiat di Kelantan* ditulis pada abad ke-19 yang melarang perbuatan laga lembu dan persembahan menora.

Undang-Undang Hukum Maksiat di Kelantan.
(Sumber: Pusat Manuskrip Melayu, Perpustakaan Negara Malaysia)

Sistem
Perundangan
di Negeri
Melayu

Sebagai warganegara yang patriotik, bagaimanakah anda menghayati prinsip Rukun Negara yang ketiga?

Persuratan

Kegemilangan kerajaan Kedah, Kelantan dan Perlis turut mewariskan hasil karya persuratan yang sangat bernilai dan masih kekal hingga hari ini. Karya-karya persuratan ini masih menjadi asas rujukan utama dalam kewujudan sesebuah kerajaan.

Karya Sejarah

*Al-Tarikh Salasilah
Negeri Kedah*

(Sumber: Koleksi Mardiana Nordin, 2017)

- *Al-Tarikh Salasilah Negeri Kedah* merupakan karya Muhammad Hassan bin Dato' Kerani Muhammad Arshad pada tahun 1927.
- Mencatatkan sejarah istana Kedah dan pentadbiran di Perlis.
- Mengisahkan pengasasan dan senarai pemerintah, pembukaan ibu kota, alat kebesaran diraja, iaitu nobat dan pengislaman pemerintah kerajaan Kedah.

- *Hikayat Merong Mahawangsa* dihasilkan sekitar tahun 1821.
- Mengisahkan pengasasan kerajaan Kedah, pembukaan kota pentadbiran dan pengislaman pemerintah.

*Salasilah Atau Tarikh
Kerajaan Kedah*

(Sumber: Koleksi Mardiana Nordin, 2017)

*Hikayat Merong
Mahawangsa*

(Sumber: Pusat Manuskrip Melayu,
Perpustakaan Negara Malaysia)

- *Salasilah Atau Tarikh Kerajaan Kedah* ditulis oleh Wan Yahya bin Wan Muhammad Taib pada tahun 1911.
- Mencatatkan secara kronologi maklumat jurai pemerintah negeri Kedah dari tahun 630 M hingga tahun 1911.
- Memaparkan perkembangan ekonomi dan pentadbiran kerajaan Kedah menerusi pembahagian daerah.

Bincangkan kepentingan karya persuratan dalam masyarakat pada masa kini.

- *Syair Sultan Maulana* dihasilkan pada zaman pemerintahan Sultan Ahmad Tajuddin Halim Shah II (1804-1845) berkaitan kisah perang tentera Kedah.
- Dipersembahkan dalam bentuk syair.

Syair Sultan Maulana

(Sumber: Muhammad Yusoff Hashim, *Syair Sultan Maulana*, Kuala Lumpur: Penerbit Universiti Malaya, 1980, hlm. 27)

Hikayat Seri Kelantan

(Sumber: Koleksi Mardiana Nordin, 2017)

- *Hikayat Seri Kelantan* dipercayai ditulis pada tahun 1914.
- Mengisahkan pemerintahan negeri Kelantan sejak zaman Che Siti Wan Kembang, Puteri Saadong dan Raja Abdullah hingga tahun 1900.

- *Detik2 Sejarah Kelantan* ditulis oleh Sa'ad Shukri bin Haji Muda pada tahun 1971.
- Mencatatkan sejarah pengasasan kerajaan Kelantan dan peristiwa penting setiap pemerintah.

Detik2 Sejarah Kelantan

(Sumber: Sa'ad Shukri, *Detik2 Sejarah Kelantan*, Kota Bharu: Penerbit PAP Kelantan, 1971)

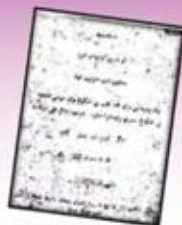
Aktiviti "Pembentangan Hasil Kendiri" (Self Access Learning)

1. Berdasarkan pelbagai sumber, cari sinopsis sebuah karya sejarah.
2. Bantangkan hasil dapatan.

Kajian Kes

Karya-karya persuratan di sebelah sangat bernilai sebagai rujukan yang perlu dipelihara dan dipulihara pada masa ini. Bincangkan.

Al-Tarikh Salasilah Negeri Kedah

Hikayat Merong Mahawangsa

Hikayat Seri Kelantan

Kesenian

Pengasasan kerajaan Kedah, Kelantan dan Perlis juga menyumbang kepada warisan kesenian. Warisan kesenian yang merupakan identiti unik setiap kerajaan ini masih kekal hingga hari ini. Aspek warisan tersebut termasuklah seni ukir, seni bina, seni pertukangan dan barang perhiasan, seni kraf tangan, seni persembahan dan seni silat.

1. Warisan Seni Ukir

- Banyak diwarisi di Kelantan dan Kedah.
- Motif haiwan dalam karya telah digantikan dengan motif alam yang bersesuaian dengan amalan Islam.
- Kekal sebagai hiasan pada istana, rumah dan bangunan seperti masjid.

Seni ukir bermotifkan alam.

Mimbar masjid.

2. Warisan Seni Bina

- Berupa binaan istana serta hiasan ukiran daripada kayu berkualiti.
- Keunikan binaan rumah tradisional Melayu ialah tebar layar berbentuk "V" terbalik yang dihiasi ukiran bermotif alam. Banyak tiang yang menggunakan hasil hutan tempatan dan berdaya tahan dengan perubahan cuaca.

Rumah tradisional Melayu.

Kiasan Matahari

Ukiran Tebuk

Keunikan tebar layar rumah tradisional Kelantan.

3. Warisan Seni Pertukangan dan Barang Perhiasan

- Pertukangan perhiasan daripada emas dan perak telah menyerlahkan kreativiti masyarakat tempatan.
- Pertukangan senjata tradisional seperti keris berkembang pesat terutamanya di Kelantan.

Seni pertukangan emas dan keris.

Glosari

Motif: sesuatu yang dijadikan corak pada ukiran, lukisan dan lain-lain.

Cadangkan langkah-langkah untuk memelihara dan memulihara warisan kesenian negara.

4. Warisan Seni Kraf Tangan

- Berkaitan dengan kreativiti hasil kraf tangan masyarakat seperti anyaman tikar dan bakul rotan.
- Kelantan terkenal dengan warisan pembuatan wau dan batik.

Seni batik.

Pembuatan wau.

5. Warisan Seni Persembahan

- Merupakan keunikan pada setiap kerajaan.
- Awang Batil merupakan penglipurlara di Perlis.
- Wayang kulit telah diangkat sebagai warisan kebangsaan di bawah kategori warisan tidak ketara.
- Mek Mulung merupakan teater tradisional negeri Kedah yang kekal hingga kini.

Wayang kulit.

6. Warisan Seni Silat

- Merupakan seni atau kepandaian berjuang dengan menggunakan ketangkasan menyerang dan mempertahankan diri.
- Kini, sebagai persembahan istimewa dalam sesuatu majlis dan menjadi acara yang dipertandingkan pada peringkat antarabangsa.

Warisan sistem pemerintahan beraja, adat istiadat, perundangan, persuratan dan kesenian masih kekal hingga hari ini dengan beberapa pengubahsuaian. Warisan kesenian ini merupakan tarikan kepada industri pelancongan negara. Kegemilangan dan kemegahan kerajaan Kedah, Kelantan dan Perlis dalam pelbagai aspek merupakan warisan yang perlu kita hargai.

Aktiviti "Kerusi Panas" (Hot Seating)

1. Secara berkumpulan, layari laman web Institut Kraf Negara www.ikn.gov.my dan dapatkan maklumat tentang peranan institut ini dalam memelihara dan memulihara warisan kesenian negara.
2. Wakil kumpulan akan membentangkan dapatan maklumat.
3. Murid lain boleh bertanya soalan.

Cuba Buat

Patung Wayang Kulit

Alatan yang diperlukan:

1. Watak wayang kulit.
2. Kertas keras.
3. Pisau atau gunting.
4. Gam, pita pelekat dan benang.
5. Lidi sate.

1. Lekatkan watak wayang kulit pada kertas keras dan gunting.

2. Tebuk dan ikatkan bahagian tangan yang dipotong.

3. Lekatkan lidi sate pada belakang patung.

4. Hasil tugas - Patung Wayang Kulit.

Pengenalan

Keserumpunan Alam Melayu telah membawa perantau dari Minangkabau menetap di kawasan Rembau, Sungai Ujong dan Johol di Negeri Sembilan serta Naning. Masyarakat ini membawa bersama-sama amalan tradisi dan adat resam asal, iaitu Adat Perpatih.

Walaupun pada hari ini Adat Perpatih menerima perubahan semasa, namun masih tetap mengekalkan warisan keunikannya. Aspek keunikan ini berkaitan dengan jurai keturunan sebelah ibu, pelaksanaan hukuman, perkahwinan, upacara kedim dan wanita mewarisi harta pusaka.

Jurai Keturunan Sebelah Ibu

- Kaum perempuan dianggap Ibu Soko, iaitu ibu yang melahirkan anggota masyarakat.
- Setiap anak merupakan anggota suku ibunya.
- Anggota suku dianggap sedarah kerana berasal daripada moyang perempuan yang sama sebelah ibu.

Keunikan Adat Perpatih

Tahukah Anda?

Adat Perpatih yang diamalkan oleh kebanyakan orang Melayu di Negeri Sembilan dan Naning, Melaka kini adalah berdasarkan Adat Minangkabau yang dibawa oleh Dato' Perpatih Nan Sebatang. Pengamalan adat ini telah disesuaikan dengan adat orang tempatan. Peraturan yang diguna pakai adalah bertujuan untuk melindungi kepentingan individu dan masyarakat.

Pelaksanaan hukuman

- Bersifat pemulihan dengan memberikan pertimbangan terhadap pesalah ke arah kebaikan.
- Mengutamakan perasaan dan kepentingan pesalah.
- Sekiranya berlaku kesalahan kecil, maka boleh diselesaikan dengan saling bernaafan ataupun denda yang ringan.

Cerna Minda

Mengapakah Adat Perpatih menggalakkan perkahwinan di luar suku?

Glosari

Teromba: kata-kata adat berbentuk prosa dan puisi yang mengandungi peraturan, undang-undang, nasihat, salasilah yang di dalamnya terdapat adat yang sebenar-benar adat, adat yang diadakan, adat yang teradat dan adat istiadat untuk dijadikan sandaran.

Perkahwinan

- Perkahwinan sesama suku tidak digalakkan kerana dianggap sebagai sebuah keluarga besar dan bersaudara.
- Menggalakkan perkahwinan di luar suku bagi mewujudkan hubungan persaudaraan antara suku.
- Seseorang lelaki yang berkahwin akan menjadi anggota keluarga suku isterinya dan digelar "orang semenda" (orang mendatang).
- Wanita yang berkahwin sesama suku akan hilang hak mewarisi pusaka, manakala lelaki pula akan hilang hak untuk menyandang jawatan dalam adat. Namun begitu, jika hendak mengembalikan hak perlu menjalankan adat memulih pusaka.

Majlis perkahwinan.

Upacara Kedim

- Menerima orang dari suku lain atau orang luar menjadi ahli suku.
- Seseorang itu akan bersumpah taat setia dan bersaudara dengan ahli suku yang akan disertai serta dibuat penghebahan.

*"Darah dicecah
Doa ditampung
Sumpah dilabuh
Quran dijunjung."*

(Sumber: Nordin Selat, *Sistem Sosial Adat Perpatih*, Kuala Lumpur: Utusan Publications & Distributors Sdn. Bhd., 1982, hlm. 131)

Wanita Mewarisi Pusaka

- Wanita akan mewarisi harta pusaka termasuk tanah dan rumah bertujuan supaya wanita tidak terabai.
- Diwarisi secara turun temurun daripada ibu kepada anak perempuan.

KPS

Rasionalkan keunikan warisan Adat Perpatih.

Aktiviti

"Peta Pemikiran" (Thinking Map)

1. Secara berkumpulan, layari Internet dan kumpulkan beberapa teromba atau perbilangan dalam Adat Perpatih dan tafsirkan maksudnya.
2. Bandingkan Adat Perpatih dengan Adat Temenggung.
3. Dapatkan kajian dibentangkan dalam peta pemikiran yang sesuai.

Glosari

Suku: anggota masyarakat yang dikelaskan mengikut nenek moyang, iaitu keturunan sebelah ibu. Terdapat 12 suku di Negeri Sembilan, iaitu Biduanda, Batu Hampar, Paya Kumbuh, Mungkal, Tiga Nenek, Semelenggang, Selemak, Batu Belang, Tanah Datar, Anak Acheh, Anak Melaka dan Tiga Batu.

Orang Semenda:

- Lelaki yang berkahwin akan tinggal di rumah isteri dan menjadi anggota suku isteri.
- Bertanggungjawab mengerjakan tanah pusaka isteri, mestilah berkelakuan baik dan menjaga nama suku isterinya.
- Berperanan penting dalam keluarga seperti mengendalikan urusan peminangan.

Perbilangan: peribahasa yang melahirkan kata-kata yang menjadi sama ada peraturan, undang-undang atau nasihat yang dapat dijadikan pegangan.

Keunikan Pemerintahan di Negeri Sembilan

Sistem pentadbiran adat di Negeri Sembilan yang menggunakan sistem Adat Perpatih merupakan amalan pentadbiran adat yang unik. Terdapat tiga kumpulan utama dalam masyarakat di Negeri Sembilan, iaitu Perut, Suku dan Luak yang berkuasa melantik penyandang pesaka adat atau pemimpin.

Pelantikan Pemimpin

- Pemimpin dalam Adat Perpatih ialah ketua adat seperti Ibu Soko, Buapak, Lembaga, Undang dan Yamtuan Besar atau Yang di-Pertuan Besar.
- Penyandang pesaka adat pada semua peringkat dipilih hasil permuafakatan.

Sistem Pemerintahan
di Negeri Sembilan

Hierarki Pemerintahan Adat Perpatih

Tahukah Anda?

- Penghulu merupakan Ketua Luak atau Daerah bagi Inas, Terachi, Jempol, Ulu Muar dan Gunung Pasir.
- Ibu Soko dikenali dengan beberapa nama. Contohnya, di Luak Johol sebagai Ibu Waris; di Luak Tampin sebagai Ibu Telapak; dan di Minangkabau sebagai Bundo Kanduang.

Bincangkan kepentingan amalan muafakat dalam pelantikan pemimpin.

1. Yamtuan Besar atau Yang di-Pertuan Besar Negeri Sembilan

- Yang di-Pertuan Besar dipilih oleh Undang Yang Empat.
- Berperanan sebagai ketua negeri.
- Menjadi lambang kesatuan dan persekutuan.

Adat pemasyhuran Tuanku Muhriz ibni Almarhum Tuanku Munawir sebagai Yang di-Pertuan Besar Negeri Sembilan Ke-11.

2. Undang

- Undang merupakan Ketua Luak yang dilantik oleh Lembaga.
- Undang Yang Empat ialah Undang Sungai Ujong, Undang Jelebu, Undang Johol dan Undang Rembau.
- Undang Yang Empat akan berkerapatan bagi memilih seorang yang layak daripada keturunan Yamtuan Radin untuk menjadi Yamtuan Besar atau Yang di-Pertuan Besar.

3. Lembaga

- Lembaga merupakan Ketua Suku dan dilantik oleh Buapak.
- Peranan Lembaga:
 - Memilih Undang dan Penghulu.
 - Menjaga keamanan dan keselamatan.
 - Menyelesaikan pertelingkahan antara Suku.
 - Mengurus pembahagian harta pusaka.

4. Buapak

- Anak buah dalam Perut akan melantik seorang ketua yang digelar Buapak.
- Buapak menjadi ketua rujukan aspek yang berkaitan dengan adat dan hukum.

5. Ibu Soko

- Mengetahui, memahami dan menghafal adat dan asal usul kelompok kekeluargaan yang diwakilinya.
- Terlibat secara langsung dalam pemilihan dan pelantikan Buapak dalam kelompok yang diwakilinya.
- Jika tiada Ibu Soko, semua peringkat pelantikan pemimpin adat di Negeri Sembilan tidak boleh dilaksanakan.

Pelantikan pemimpin secara muafakat oleh ketua yang bergelar Ibu Soko, Buapak, Lembaga dan Undang merupakan amalan demokrasi. Pengekalan pegangan Adat Perpatih dalam kalangan masyarakat di Negeri Sembilan hingga hari ini merupakan penghargaan terhadap warisan adat ini.

Bagaimanakah prinsip demokrasi diamalkan dalam Adat Perpatih?

Imbas Kembali

Warisan Kerajaan Kedah, Kelantan, Negeri Sembilan dan Perlis

Keunikan Adat dan Pemerintahan Negeri Sembilan

Keunikan Adat Perpatih

- Jural Keturunan Sebelah Ibu
- Pelaksanaan Hukuman
- Perkahwinan
- Upacara Kedim
- Wanita Mewarisi Pusaka

Hierarki pentadbiran Adat Perpatih melalui permuafakatan lantikan daripada peringkat bawah.

Warisan kegemilangan kerajaan Alam Melayu menerusi kerajaan Kedah, Kelantan, Perlis, serta keunikan adat dan pemerintahan Negeri Sembilan kekal hingga hari ini. Kesedaran terhadap pemeliharaan dan pemuliharaan warisan ini merupakan tanggungjawab kita bersama-sama. Demikianlah juga dengan keunikan warisan di Sarawak dan Sabah yang akan dibincangkan dalam bab seterusnya.

Pemahaman dan Pemikiran Kritis

1. Mengapakah istiadat penganugerahan darjah kebesaran oleh Sultan atau Raja diwarisi hingga kini?
 - A. Berkongsi kesejahteraan negeri.
 - B. Mendaulatkan pemerintahan beraja.
 - C. Peruntukan dalam undang-undang negeri.
 - D. Lambang hubungan antara pemerintah dengan rakyat.
2. Apakah peranan undang-undang dalam pemerintahan sesebuah kerajaan?
 - A. Menjamin keadilan.
 - B. Menjadi lambang perpaduan.
 - C. Mengelak ancaman pihak luar.
 - D. Mengekalkan kedudukan pembesar.
3. Lengkapkan jadual di bawah dengan maklumat yang betul.

Penggunaan Gelaran Pemerintah

Kerajaan	Gelaran Pemerintah
Kedah	
Perlis	
Kelantan	
Negeri Sembilan	

4.
 - *Syair Sultan Maulana* dihasilkan pada zaman pemerintahan Sultan Ahmad Tajuddin Halim Shah II (1804-1845) berkaitan kisah perang tentera Kedah.
 - Dipersembahkan dalam bentuk syair.

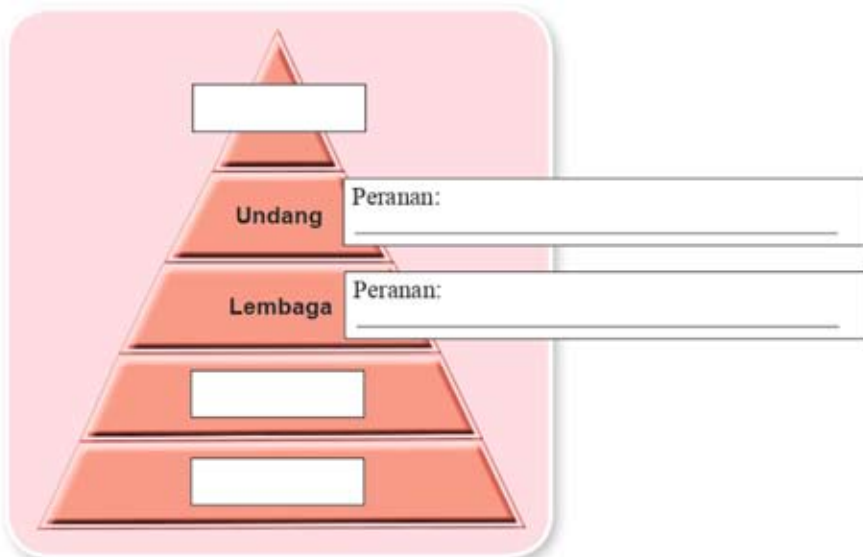
Berdasarkan maklumat karya persuratan di atas, jawab soalan yang berikut:

- (a) Nyatakan keistimewaan karya tersebut.
- (b) Cadangkan langkah-langkah karya ini dapat dipelihara dan dipulihara.
- (c) Hasilkan satu rangkap syair berkaitan pencapaian cemerlang sekolah anda. 🧠

Pemahaman dan Pemikiran Kritis

5. Isikan tempat kosong dengan maklumat yang betul.

6.

Petunjuk

1. Anjung
2. Serambi
3. Rumah ibu
4. Rumah dapur

Berdasarkan ilustrasi seni bina rumah tradisional di atas, jawab soalan yang berikut:

- (a) Apakah keunikan yang terdapat pada seni bina tersebut?
 - (b) Bandingkan ruang rumah tradisional dengan rumah sekarang. 🏠
 - (c) Sekiranya anda diberi peluang membina rumah, lakarkan bentuk dan seni bina yang anda gemari. 🏠
7. (a) Jelaskan asal usul Adat Perpatih di Negeri Sembilan.
(b) Apakah keistimewaan kedudukan wanita dalam Adat Perpatih?
(c) Berikan tafsiran anda tentang peribahasa "Hidup dikandung adat, mati dikandung tanah". 🏠

Cakna dan Cerminan Sejarah

Nilai, Patriotisme dan Iktibar

- Pengetahuan tentang keunikan warisan dan adat negeri-negeri Melayu menyedarkan kita tentang kepentingan menghargai keunikan tersebut.
- Keunikan aspek warisan dan adat mendidik kita agar sentiasa mempertahankan kepelbagaian budaya bangsa negara kita.
- Kita perlu bersikap kreatif dan inovatif dalam mengekalkan warisan dan adat bagi meneruskan kegemilangan negara tercinta.

Diri dan Keluarga

Mengetahui kepentingan mempertahankan nilai-nilai murni dan warisan dalam usaha membentuk institusi keluarga yang harmoni.

Negara

Memahami warisan dan adat bangsa dapat memupuk semangat bersatu padu ke arah kewujudan sebuah tamadun bangsa yang unggul.

Perarakan bergajah pada istiadat keberangkatan balik Seri Paduka Baginda Duli Yang Maha Mulia Yang di-Pertuan Agong Ke-14, Almarhum Tuanku Abdul Halim Mu'azzam Shah dan Raja Permaisuri Agong, Tuanku Hajah Haminah ke negeri Kedah di Lapangan Terbang Antarabangsa Kuala Lumpur yang menggambarkan warisan kegemilangan dan keunikan kerajaan Alam Melayu.

(Sumber: Koleksi Jabatan Warisan Negara, 2016)